

Justitsministeriet

Civil- og Politiafdelingen

Dato: 10. november 2004
Dok.: LBN27074
Politikontoret

Udkast til tale

Til ministeren til brug for besvarelsen af samrådspørgsmål E i Folketingets Retsudvalg torsdag den 11. november 2004.

Spørgsmål E:

”Ministeren bedes redegøre for anklagemyndighedens og politiets, herunder PET's arbejde og samarbejde med hensyn til beslutning om at foretage efterforskning, selve efterforskning og tiltalerejsning m.v. i straffesager med internationale aspekter, herunder i sager som sagen om de tre spionmistænkte danske irakere, jf. omtalen i bl.a. Politiken den 16.-20. oktober 2004.”

Svar:

Samrådsspørgsmålet vedrører politiets og anklagemyndighedens arbejde og samarbejde i straffesager med internationale aspekter.

Indledningsvis vil jeg tillade mig at afgrænse emnet.

En lang række kriminalitetsformer har i sagens natur internationale aspekter. Det gælder eksempelvis narkotikakriminalitet og menneskesmugling. Dertil kommer, at andre kriminalitetsformer fra tid til anden viser sig at have internationale aspekter.

I lyset af henvisningen i spørgsmålet til sagen omtalt i bl.a. Politiken, har jeg tilladt mig at forstå samrådsspørgsmålet således, at interessen samler sig om det arbejde, der udføres af Statsadvokaten for Særlige Internationale Straffesager og PET.

[Statsadvokaten for Særlige Internationale Straffesager – opgaver]

Statsadvokaten for Særlige Internationale Straffesager, blev oprettet i 2002 på baggrund af et ønske om, at ingen, der har begået alvorlige forbrydelser i udlandet, skal finde fristed i Danmark, men skal have sine forhold undersøgt af politiet og retsforfølges og straffes, hvis der er grundlag for det.

Statsadvokaturen har til opgave at varetage efterforskningen og retsforfølgningen i internationale straffesager, herunder navnlig folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser, terrorhandlinger og andre alvorlige forbrydelser begået i udlandet.

Statsadvokaturens kompetence i disse sager forudsætter, at sagens kompleksitet og internationale aspekt nødvendiggør særlig viden og indsigt i forholdene i udlandet og kræver, at der etableres et samarbejde med myndigheder i andre lande, institutioner, organisationer mv.

Uanset at statsadvokaturen undertiden omtales som statsadvokaten for krigsforbrydelser, har statsadvokaturen således en langt bredere kompetence. Kun et mindre antal af de sager, som statsadvokaturen har modtaget, har således vedrørt krigsforbrydelser. Blandt de andre

sager kan nævnes forhold vedrørende private opgør, tortur, sprængning, brandstiftelse og voldtægt, som ikke har en sådan karakter, at der er tale om krigsforbrydelser eller forbrydelser mod menneskeheden.

Kerneområdet for statsadvokaturen er sager, der ikke kan ventes at blive retsforfulgt i gerningslandet, og hvor den mistænkte har en nærmere tilknytning til Danmark.

[Beslutning om at foretage efterforskning]

Statsadvokaturen træffer afgørelse om at indlede efterforskning, når der er rimelig formodning om, at der er begået et strafbart forhold. Det svarer til, hvad der gælder i almindelige straffesager.

I forhold til almindelige straffesager er det til gengæld betydeligt vanskeligere at konstatere, om der overhovedet er begået en forbrydelse. I praksis hører det til undtagelsen, at dette umiddelbart kan konstateres.

Det har derfor været nødvendigt at udvikle undersøgelsesmuligheder i form af søgning på internettet og i andre åbne kilder samt samarbejde med journalister, for-

skere, organisationer og indvandrerforeninger for at afklare, om der overhovedet har fundet en kriminel handling sted.

Vanskelighederne skal naturligvis ses i lyset af, at de fleste sager rejses på baggrund af udlændingemyndighedernes behandling af asylsager. Grundlaget for statsadvokatens undersøgelse er således i de fleste sager asylansøgerens egen forklaring om årsagen til, at han har forladt sit hjemland.

Hvis det ikke kan bekræftes, at en bestemt strafbar handling har fundet sted, er der ikke grundlag for at fortsætte efterforskningen, og sagen bliver sluttet.

[Efterforskning]

Det helt karakteristiske for statsadvokatens efterforskning er, at en betydelig del af efterforskningen foregår i udlandet.

Danske myndigheder kan ikke foretage efterforskning i udlandet, og statsadvokaten må således nødvendigvis

bede det pågældende lands myndigheder om bistand til undersøgelserne – såkaldt retshjælp.

Retligt samarbejde med lande, der ikke har underskrevet en konvention om gensidig retshjælp, kræver konkrete forhandlinger med det pågældende land.

De enkelte landes indstilling er således afgørende for at kunne gennemføre en egentlig efterforskning i form af adgang til relevante dokumenter og inden- og udenretlige vidneafhøringer.

Ud over de nævnte vanskeligheder skal det også nævnes, at efterforskningen af sager af denne karakter også byder på en række praktiske problemer i forhold til eksempelvis identificering af vidner, vidners indstilling til at tale om fortiden, vidners villighed til at rejse til Danmark for at afgive vidneforklaring osv.

[Tiltalerejsning]

Statsadvokatens beslutning om at rejse eller undlade at rejse tiltale følger retsplejelovens almindelige regler, og der gælder således de samme beviskrav i denne type sager, som i tilsvarende sager vedrørende forhold begået i Danmark.

[PET – opgaver]

Politiets Efterretningstjeneste har til opgave at forebygge, efterforske og modvirke foretagender og handlinger, der udgør eller vil kunne udgøre en fare for bevarelsen af Danmark som et frit, demokratisk og sikkert samfund. PET har således som hovedopgave at modvirke og bekæmpe trusler mod den indre sikkerhed og befolkningens tryghed.

De handlinger, der i den forbindelse er relevante, er handlinger, der er kriminaliseret i straffelovens kapitel 12 og 13, herunder spionage.

Straffelovens kapitel 12 indeholder bestemmelserne om forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed, herunder bestemmelserne i § 107 og § 108 om henholdsvis spionage og anden ulovlig efterretningsvirksomhed.

Straffelovens § 107 angår den klassiske spionagevirksomhed, hvor personer typisk for en fremmed stats efterretningstjeneste videregiver oplysninger om statshemmeligheder.

Straffelovens § 108 angår personer, der i øvrigt foretager noget, hvorved en fremmed efterretningstjeneste sættes i stand til at virke inden for den danske stats område.

Bestemmelsen rammer således efterretningsvirksomhed, der retter sig mod danske interesser, selv om de pågæl-

dende oplysninger ikke er hemmelige. Bestemmelsen omfatter således også videregivelse af informationer til brug for en fremmed efterretningstjeneste om herboende enkeltpersoner eller grupper af personer.

[PET – efterforskning mv.]

PET arbejder i vidt omfang forebyggende. Som jeg for nyligt havde lejlighed til at redegøre for i folketings-salen, indebærer PET's arbejdsopgaver og metoder, at der gør sig en række særlige hensyn gældende, og som jeg nævnte i Folketinget, er forebyggelsen selvsagt helt central for PET.

Retsplejelovens almindelige bestemmelser om at indlede efterforskning finder anvendelse på den del af PET's virksomhed, der drejer sig om konkrete efterforskningsopgaver.

Såfremt en konkret efterforskning giver grundlag for at rejse en egentlig straffesag, overgår sagen til den stedlige politimester, og efterforskningen varetages herefter af det stedlige politi, eventuelt i samarbejde med PET.

PET træffer således ikke selv beslutning om tiltalerejsning.

[Samarbejdet]

Som jeg har nævnt, er arbejdsområdet for Statsadvokaten for Særlige Internationale Straffesager afgrænset til forbrydelser begået i udlandet, mens PET's arbejdsområde normalt som udgangspunkt vil vedrøre forbrydelser begået i Danmark.

Uanset at statsadvokaturen og PET således har forskellige arbejdsområder vil der kunne være grænseflader eller overlap, hvor det kan være relevant at udveksle informationer, ligesom der kan være sager, hvor det på et tidligt tidspunkt i undersøgelserne kan være vanskeligt at fastlægge, om en eventuel kriminalitet kan henføres til det ene eller andet område.

Som det fremgår af Justitsministeriets redegørelse af 5. november 2004 til Retsudvalget, foregår samarbejdet mellem statsadvokaturen og PET på baggrund af faste retningslinjer.

Principielt adskiller sådanne spørgsmål sig ikke fra mere dagligdags problemer, hvor en forbrydelse kan henføres til flere politikredse. Sådanne grænsespørgsmål løses i praksis ved samarbejde mellem enhederne inden for politi og anklagemyndighed, og skulle det undtagelsesvist ikke være muligt, afgøres problemet af den overordnede anklagemyndighed.

[den konkrete sag]

Samrådsspørgsmålet går endvidere på den konkrete sag, der bl.a. har været omtalt i Politiken.

Som nævnt har jeg den 5. november 2004 sendt en redegørelse om forløbet i sagen til Retsudvalget.

Jeg vil derfor ikke her i dag på ny redegøre for statsadvokatens og PET's behandling af sagen. Da der som bekendt er tale om en verserende efterforsknings sag, kan jeg heller ikke oplyse detaljer om den efterforskning, der nu forestås af Københavns politi.

Hovedpunkterne i sagen er følgende:

Statsadvokaturen for Særlige Internationale Straffesager blev den 30. juni i år kontaktet af en person, der oplyste, at han en måned tidligere havde fået overdraget dokumenter fra en viceminister i den irakiske overgangsregering.

Den pågældende anmelder havde givet kopi af disse dokumenter til dagbladet Politiken og Danmarks Radio. Anmelderen oplyste under den efterfølgende afhøring, at han havde modtaget dokumenterne for at danske medier skulle have kendskab til oplysningerne.

Statsadvokaturen foretog afhøring af den pågældende person den 7. juli og modtog samtidig de pågældende dokumenter. Statsadvokaturen informerede den 9. juli

PET om sagen og videregav dokumenterne og afhøringsrapporten vedrørende afhøringen den 7. juli.

I tiden derefter var der flere gange kontakt mellem statsadvokaturen og PET om arbejdsfordelingen, hvorunder PET den 27. juli oplyste, at der ville gå mindst en uge endnu, før tjenesten havde kapacitet til at få materialet oversat. Det blev derfor aftalt, at statsadvokaturen ville foranledige materialet oversat.

De pågældende myndigheder holdt således hinanden orienteret, ligesom der blev lavet en arbejdsfordeling vedrørende de praktiske spørgsmål.

Ved vurderingen af sagen må man naturligvis være opmærksom på, at der var tale om en sag, der på det foreliggende grundlag må antages at vedrøre forhold begået i midten af 90'erne, og at dokumenterne og de supplerende oplysninger selvsagt – de konkrete omstændighe-

der taget i betragtning - måtte underkastes en kritisk vurdering.

Samtidig er det selvfølgelig relevant, at de pågældende oplysninger var videregivet til pressen, hvilket på den ene side kunne betyde, at de pågældende personer allerede var identificeret, kontakten og dermed advaret, men på den anden side også kunne tale for en prioritering af efterforskningen, så eventuelle kontakter fra pressen til de pågældende ikke fik indflydelse på efterforskningen.

Alt i alt er det min opfattelse, at der ikke er belæg for at sige, at myndighederne ikke har taget sagen alvorligt.

Ikke desto mindre giver det samlede sagsforløb anledning til overvejelse.

Som det fremgår af Justitsministeriets redegørelse af 5. november, modtog PET den 12. juli i år fra statsadvokaturen en kopi af materialet i sagen. Som det endvidere fremgår af redegørelsen, besluttede PET efter i september at have modtaget en delvis oversættelse af materialet fra statsadvokaturen at foranledige en fuldstændig oversættelse af det samlede materiale. Den nye og fuldstændige oversættelse er nu under færdiggørelse og vil herefter blive overdraget til Københavns politi.

Chefen for PET har i den forbindelse meddelt mig, at det er hans opfattelse, at den tid, som er medgået til tolkning i sagen – alting taget i betragtning – har været for lang.

Og det gælder uanset, om der er tale om et sagsforhold, der på det foreliggende grundlag synes at relaterer sig til en periode i 90'erne, og det beklager han.

Jeg er enig i, at den tid, som er medgået til tolkning i sagen – alting taget i betragtning – har været for lang.

Når det så er sagt, vil jeg samtidig sige, at jeg generelt anerkender, at PET – uanset ressourcetilførsler – må foretage prioriteringer, og at eksempelvis en aktuel indsats kan have større prioritet end en sag, hvor en eventuel spionagevirksomhed i sagens natur må antages at være ophørt senest ved det tidligere irakiske styres fald.